

**Handläggare**  
Anna Lindskog  
Telefon: 08-508 25 248

**Till**  
Socialnämnden  
2019-08-20

## **Strategi för samisk hälsa**

En hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2019/989

### **Förvaltningens förslag till beslut**

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss från kommunstyrelsen avseende Strategi för samisk hälsa en hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030.

Lena Lundström Stoltz  
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand  
avdelningschef

### **Sammanfattning**

Kunskapsnätverket för samisk hälsa erbjuder bland andra samiska förvaltningskommuner att yttra sig över det förslag till strategi för samisk hälsa som Kunskapsnätverket arbetat fram.

Strategin innehåller fem punkter som behöver utvecklas för att förbättra samers hälsa: Utbilda - höja kompetensen bland anställda inom hälso- och sjukvården, Utveckla - nya arbetssätt och metoder för en språk- och kulturanpassad hälso- och sjukvård, Synliggöra - samiska språk och samisk kultur är närvarande och synliga i hälso- och sjukvården, Bredda kunskapen - samisk hälsoforskning och kunskapsutveckling för en jämlik hälsa främjas, Realisera - verka för ett nationellt centrum för samisk hälsa.

Förvaltningen ställer sig positiv till strategin för samisk hälsa och vill framhålla vikten av att följa upp och revidera strategin så att dess vision förverkligas för den samiska befolkningen och att strategin följs av de verksamheter som berörs av den. Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

## **Bakgrund**

Projektet Kunskapsnätverket för samisk hälsa inleddes 2017. I Kunskapsnätverket ingår regionerna Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Dalarna, Sametinget, samiska organisationer och andra aktörer.

Kunskapsnätverket har under perioden 2017 till 2019 arbetat för att öka kunskapen om samiska hälsofrågor samt undersökt hur hälso- och sjukvården kan bli bättre på att möta samers behov.

Strategin för samisk hälsa är framtagen av regionerna tillsammans med Sametinget och samiska organisationer under ledning av Kunskapsnätverket för samisk hälsa. Genom strategin påbörjas implementeringen av de delar i urfolksdeklarationen som berör hälso- och sjukvård (artikel 21, 23 och 24 se bilaga 3).

Kunskapsnätverket för samisk hälsa erbjuder genom remissen bland annat de kommuner som är samiska förvaltningskommuner att yttra sig över strategin.

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har skickat remissen för yttrande senast 2019-08-30 till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmens stadsdelsnämnder samt till idrottsnämnden.

## **Ärendets beredning**

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 14 augusti 2019.

## **Ärendet**

Sverige har undertecknat FN:s deklaration för urfolkens rättigheter (se bilaga 3). I den fastslås i artikel 24 att samer har rätt till högsta möjliga fysiska och psykiska hälsa, liksom att staterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att åstadkomma detta. Sverige har vid flera tillfällen fått internationell kritik för att inte i tillräckligt hög grad tillgodose samernas rättigheter.

Den befintliga samiska hälsoforskningen uppvisar samstämmiga resultat där man kan konstatera att kunskapen om de svenska samernas hälsosituation är bristfällig och att det finns ett stort behov av att undersöka en rad olika sjukdomstillstånd bland samer samt hur dessa är kopplade till olika riskfaktorer. Lotta Ommas

avhandling om hälsa och livsvillkor hos samiska barn och unga vuxna samer visar att en stor andel lever i någon form av utsatthet. Av de unga vuxna som hade erfarenhet av diskriminering konstaterades mer bekymmer, oro, ångest och nedstämdhet jämfört med jämförelsegrupperna. Studier visar även att renskötande samer har signifikant lägre förtroende för hälso- och sjukvården jämfört med den övriga befolkningen.

Strategin för en god och jämlik hälsa för samer föreslås gälla från 2020 till 2030. Syftet med strategin är att öka tillgången till en språk- och kulturanpassad vård för den samiska patienten. Den övergripande visionen är ”En god och jämlik hälsa, liksom en vård på lika villkor, för urfolket samerna enligt Hälso- och sjukvårdslagen, Patientlagen, Minoritetslagen samt Urfolksdeklarationen. Detta innebär en hälso- och sjukvård som aktivt tar hänsyn till samisk kultur, språk och den samiska patientens behov och livsvillkor”.

Strategin består av fem prioriterade vårdområden: primärvård, vuxenpsykiatri, barn och ungdomspsykiatri, geriatrik samt förebyggande hälsovård för renskötare.

Strategin beskriver fem punkter som behöver utvecklas för att hälso- och sjukvården ska bidra till en god och jämlik hälsa för samer:

#### 1. Utbilda

Under punkten utbilda nämns bland annat intern kunskapshöjning om samernas urfolksrätt och att samiska perspektiv beaktas i programområden för i första hand psykisk ohälsa. Man beskriver även att en höjning av kulturkompetensen behövs inom hälso- och sjukvården och att vårdpersonal behöver stöd i att ställa kultursensitiva frågor.

#### 2. Utveckla

Utveckling av personcentrerad vård där det samiska perspektivet finns med lyfts under punkten utveckla. Vidare beskrivs även behovet av att tillvarata och utveckla samisk kompetens hos vårdpersonalen, öka tillgängligheten via exempelvis möjlighet att träffa vårdpersonal via mobilen, stärkt samisk delaktighet och riktade insatser mot exempelvis barn, renskötare och personer med psykisk ohälsa och självmordsproblematik.

#### 3. Synliggöra

Riktlinjer för att kunna bemöta rätten att tala samiska behöver tas fram och samiska symboler och markörer bör synliggöras.

#### 4. Bredda kunskapen

Det råder brist på aktuell forskning och i ärendet beskrivs behov av en nationell hälsostrategi då samer är bosatta i hela Sverige.

#### 5. Realisera

Regionerna anser att ett nationellt center för samisk hälsa bör få ett nationellt uppdrag rörande kulturanpassad hälso- och sjukvård, kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning.

Kunskapsnätverket för samisk hälsa menar att en förutsättning för att strategin ska gå att genomföra är att det finns ett tydligt stöd och engagemang från ledande funktioner på alla nivåer. En avgörande faktor är även att samarbetet mellan regionerna, Sametinget och de samiska organisationerna fortsätter.

En revidering av strategin föreslås 2025 och status för aktiviteterna ska rapporteras årligen av Kunskapsnätverket för samisk hälsa.

### **Förvaltningens synpunkter och förslag**

Förvaltningen ställer sig positiv till att en strategi för samisk hälsa antas.

Förvaltningen vill framhålla vikten av att följa upp och revidera strategin så att dess vision förverkligas för den samiska befolkningen och att den följs av de verksamheter som berörs av den.

Förvaltningen anser det särskilt viktigt att samers psykiska hälsa uppmärksammas och att vissa satsningar kopplade till detta gärna görs tillsammans mellan region och kommuner utifrån bland annat Uppdrag psykisk hälsas inriktning på utsatta grupper.

Stockholms stads riktlinjer för nationella minoriteter tar bland annat upp att flera av stadens nämnder har ansvar för att kompetensutveckla sina medarbetare om minoritetslagstiftningen, de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken samt att man aktivt ska arbeta för att rekrytera medarbetare med kunskaper i de nationella minoritetsspråken. Kompetensutveckling för personal och synliggörande av symboler och markörer är även det exempel på områden där region och kommun kan bli starkare tillsammans.

Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

### **Bilagor**

1. Inbjudan till yttrande - Strategi för samisk hälsa - En hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030
2. Strategi för samisk hälsa - En hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030
3. Bilaga 1. Urfolksdeklarationen - Strategi för samisk hälsa - En hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030
4. Bilaga 2. ILO 169 - Strategi för samisk hälsa - En hälso- och sjukvård som bidrar till en god och jämlik hälsa för samer 2020-2030